

Prolog J 1,1-18

Autor chce ukazać działanie Słowa Przedwiecznego w świecie i uczestnictwa wierzących w Jego życiu. Słowo objawiło się w Jezusie, Jednorodzonym (dosł. Jednorodnym) Bogu. O tym życiu świadczy Jan Chrzciciel i ci, którzy przyjęli Słowo Wcielone z wiarą.

Funkcja Prologu jest programowa niczym uwertura: wprowadza zasadnicze motywy czwartej Ewangelii:

- osobę Jezusa Chrystusa, Jego boskie pochodzenie i funkcję objawicielską
- konflikt wokół Jego osoby, rozdział między wierzącymi i niewierzącymi jako wyraz sądu eschatologicznego
- złożoność Jego relacji z judaizmem reprezentowanym przez Mojżesza i Jana Chrzciciela.

Można przypuszczać, że Prolog nie został ułożony jako hymn, lecz jest przeróbką jakiegoś wcześniejszego hymnu.

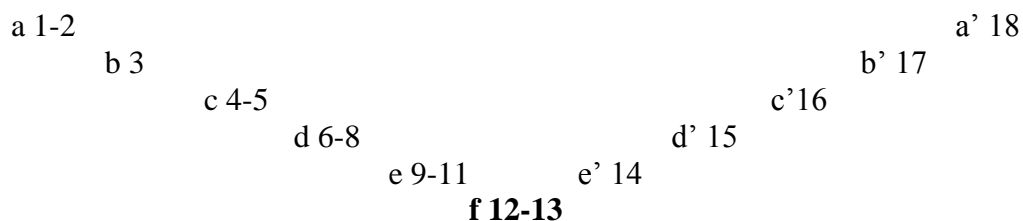
Tło historyczno-religijne pojęcia Logosu (Słowa) w prologu

Z filozofią grecką (stoików) Janowy prolog ma wspólny temat termin Logos, ale zawarta w nim treść wywodzi się ze świata judaistycznego. Logos oznacza mowę, a nie myśl czy rozum (jak to rozumiano w filozofii greckiej). Słowo stworzyło świat jak Słowo Boże w Mdr 9,1; Ono było w bliskości Boga jak Mądrość w Prz 8,27-31. Mądrość oznaczała moc etyczną i kosmiczną (Prz 9,9), a powiązanie Rdz 1 i Prz 8 dokonało się na sposób żydowski, bo „żaden filozof grecki nie mógł wpaść na pomysł, żeby myśl stała się ciałem” (E. Schwartz), a było to zrozumiałe tylko dla Żyda oswojonego ze „słowem Pana” jako życiową rzeczywistością. Rozumiał on Prawo i Proroków jako mówienie Jahwe, które mogło pojawić się w ciele. W procesie utożsamiania słowa Bożego z uosobioną Mądrością, w judaizmie nastąpił krok w kierunku uosobienia samego słowa Bożego. Użycie Logosu w J 1,1 może przywoływać poszerzenie motywu Słowa (aram. Memra’) na oznaczenie Boga w liturgii synagogalnej.

Wprowadzenie pojęcia Logosu do Prologu świadczy o zakorzenieniu go w tradycjach biblijnych (przez łączenie Rdz 1 z jego reinterpretacją w tradycji mądrościowej) oraz o otwarciu na dialog z kulturą pogańską, ale wyjątkowa treść pojęcia Słowa pochodzi z refleksji nad objawieniem przekazanym przez samego Jezusa.

Struktura Prologu

Nadal trwają dyskusje na ten temat. Niektórzy dopatrują się w Prologu budowy koncentrycznej lub chiastycznej, a to ze względu na tematy, kryteria stylistyczne i literackie (słownictwo jest rozłożone w jednostkach symetrycznych). Za Boismardem budowa byłaby koncentryczna:

W tym układzie najważniejszym zagadnieniem jest dziecięstwo Boże chrześcijan (J 1,12-13), które opiera się na wierze w Jezusa jako Słowie Wcielonym. Pierwszorządne przesłanie to wezwanie, zaproszenie każdego człowieka, aby przez wiarę w Jezusa uznał Boga za Jego i swojego Ojca.

Pole semantyczne (znaczeniowe)

1. Wypiszmy postacie Prologu. Kto z nich jest główną postacią? Jakiej przypisuje się funkcje danym postaciom?
2. Jakiej określenia Słowa pojawiają się w Prologu? (życie, światło, stało się ciałem, Jednorodzony)
3. Stosunek Słowa do różnych postaci wyrażany jest różnymi czasownikami.
Wypisz je:
 - w relacji do Boga (być, Jednorodzony)
 - w relacji do świata (stać się)
 - w relacji do innych postaci (świecić, świadczyć, przychodzić)
4. Postarajmy się bardziej szczegółowo rozpracować pola semantyczne tych ostatnich czasowników, określających:
 - światłość
 - świecić, oświetlać
 - światło, życie, chwała (blask), łaska i prawda, pleroma (pełnia)
 - świadectwo
 - świadczyć (Jan Chrzciciel)
 - mówić
 - krzyczeć
 - wyjaśniać (w.18)
 - ruch
 - przychodzić, przychodzący,
 - ciało (w polu ruchu)
5. Wypiszmy reakcje odbiorców świadectwa Jana i Słowa
 - przyjmować, pochłaniać (w.5), wierzyć, poznać
 - oglądać, kontemplować (w.15) <-> nie widzieć (w.18)
6. Jaki jest skutek przyjęcia Słowa?
 - danie mocy
 - zrodzenie się (w.13)
7. Opiszmy teraz 4 główne postacie (grupy) w relacji i postawie względem innych.
 - Słowo (w relacji do Ojca)
 - Jan – świadectwo przed przyjściem Słowa (św. Światłości)
 - a) postawa negatywna: świat i swoi odrzucając Słowo jako Światłość, nie mogą zobaczyć, kim jest Słowo w ciele
 - b) postawa pozytywna – wiara: Przyjąwszy to, co usłyszeli, mogą kontemplować Słowo, które stało się ciałem
 - My – naoczny świadek i narrator: świadczy o ścisłej relacji Słowa do Boga, o Słowie Wcielonym, Jednorodzonym, o Jezusie jako objawiającym nam Boga jako Ojca
8. Na czyim świadectwie opiera się wiara w rzeczywistość Słowa? (Jana i wspólnoty wierzących - my).
9. Co mówi nam ta wiara w Słowo? [że cały świat ma swój początek w Logosie (sens opiera się na myśli Bożej wyrażonej w Jego Słowie) i że to słowo rzeczywiście przyszło na świat]
10. W centrum wymowy Prologu jest pojęcie narodzenia.
 - Kogo ono dotyczy?
 - (- Logosu, który jest Jednorodzonym;
 - wierzących, którzy stali się dziećmi Bożymi)
 - Kiedy się zrodził Logos, a kiedy wierzący?

- Z czym związane jest stanie się dzieckiem Bożym? Co je umożliwia? Jaki ruch? (przemieszczenie się Słowa)

11. Gdzie możemy znaleźć Słowo? Gdzie Ono było i gdzie jest? (w.1 u Boga, w.14 stało się ciałem w przestrzeni) Kto jest punktem odniesienia w ustalaniu czasu i miejsca przyjścia Słowa? (Jan). Opiszmy to. (- Logos przychodzi po Janie choć był przed nim; - przychodzi spoza czasu, skądinąd) A co z tymi, którzy spotykają się ze Słowem? (oni też, choć należą do czasu i świata, to ich zrodzenie z Boga odcina niejako od więzów krwi, rodziny, układów społecznych)

Autor wprowadził na scenę różne postacie i wyznaczył odpowiednie role tematyczne, krzyżujące się z ich rolami historycznymi:

1. Z podrzędną postacią Jana złączony jest temat:

- światłości i wiary
- tożsamości Słowa Przedwiecznego z Jezusem Chrystusem

2. Z rolą czytelnika, wierzącego łączy temat wiary:

- w stwórczą moc Słowa
- w synostwo Boże Jezusa
- w dziecięstwo Boże wierzących
- w dobra, które daje Jezus

3. Z rolą pierwszorzędnej postaci Logosu Wcielonego łączy objawienie Boga jako Ojca, co jest rekapitulacją wszystkich tematów prologu.

Stąd widać, że nie można oddzielać tych postaci od tematów z nimi związanych